

Zofia Górską-Romanowiczowa

Boże, który ptaki prowadzisz,
Gdy wracają z dalekich wyrajów,
Pozwól i mnie powrócić do domu,
Tak jak one do gniazd swych wracają.

Oto budzą się kwiaty i trawy —
Łąka pławi się w świeżej zieleni,
Oto niebo rozkwita nad głową
I chmurami się burzy i pieni.

A ja stoję nieczuła jak drzewo,
Które mrozy śmiertelnie rozdarły —
Czy świat dla mnie na zawsze stracony?
Czy świat dla mnie na zawsze umarły?

Boże wielki, usłysz prośbę moją!
Boże wielki, przewodniku ptaków!
We dnie czuwam i w nocy nie sypiam
— W trwodze wielkiej oczekuję znaku.

Otwórz wreszcie drzwi klatki naościę,
Na to życie, co w krąg się rozścięła,
I wskaż drogę najkrótszą do domu:
Poprzez łąki, przez pola — na przełaj...

Pińczów, więzienie, maj 1941

K R Ą G

Krąg wokół się zacieśnił
Lwich klów, niedźwiedziach pazurów —
Oto bładzimy boleśni
Pod czujną strażą murów.

Straszna się pętla zaciska,
Ciemna nas powódź zagarnia —
Nie ma żadnego nazwiska
Nasza męczarnia...

Ptaków w sidła schwywanie,
Sarn zapadanie we wnyki —
Oto nasz straszny taniec,
Oto nasz przestрах dziki.

Dziś, kiedy śnieg topliwy
Radośnie gra na rynnie,
Żyjemy — jeszcze żywi —
Zwierzęco i roślinnie.

Zwierzęco: gdyż dzień bliski
Przepełnion jest cierpieniem.
Słysz — ptaków ostre piski,
Chrapliwy ryk jeleni.

Roślinnie: gdy o brzasku
Świt w szybach się ukaże,
Grzejemy w jego blasku
Nasze piwniczne twarze. —

Pińczów, więzienie 1941

C Z A S

Czas jest jak ranne zwierzę... Rankiem z trudem zwleka
Z barłogu cielsko swoje, bezsilne i chore,
I pełźnie... Droga przed nim długa i daleka,
Cały dzień, gdzieś kończący się kiedyś wieczorem.

Zwierzę pełźnie powoli... Łapy jego mdleją
Bezsilnie drapiąc piasek drogi... Oczy jego
Przekrwione i bezsilne patrzą z beznadzieją
W bezmiar drogi przed sobą... Minuty jej strzegą.

Jak wielkie groźne głązy ... Godziny, jak góry,
Pod które piąć się trzeba ... Szlak zły i zawiły —
Upał ... W bolesnych fałdach popękanej skóry
Tysiące much żeruje ... Strząsnąć je — brak siły.

Gdzieś, daleko, majaczy wieczór, jak oaza —
Tam dojść — tam się ułożyć — tam snem się zamroczyć...
Wieczór... sen... Jakie niebo tkwi w owych wyrazach...
Zwierzę pełźnie powoli... Z łap jego krew broczy...

Pińczów, więzienie 1941

NOCA, GDY DESZCZ...

*Nocą, gdy deszcz po dachu uderza jak dobosz
Smutny werbel, co z wiatrem ucicha lub rośnie —
Czuję serce, gniotące obco i nieznośnie
I czuję bezmiar murów wiszący nad sobą.*

*I nie śmiem wtedy tęsknić do ciepłych wnętrz domów,
Gdzie światło lamp na twarzach maluje się złotem,
Lecz żebrakom zazdrosczę, leżącym pod płotem,
Nikomiu niepotrzebnym i bliskim nikomu.*

*Dla nich są wszystkie drogi i ścieżki i drzewa
Dla nich szumią — i niebo nad nimi jest wolne,
I łąki i ogrody i kwiaty przypolne
I wiatr, co im łachmany suszy i przewiewa.*

*A ja tu w celi lochom podobnej i grobom
Leżę, z myśli odarta i wszelkiej nadziei,
I słucham głosów nocnej, płaczącej zawiei,
Której deszcz werblem głuchym wtóruje jak dobosz ...*

Pinczów, więzienie, sierpień 1941

ZA BRAMĄ BEZLITOSNĄ...

Za bramą bezlitosną, za murem kamiennym
Pewno życie jak dawniej swoim płynie nurtem —
Jest jesień... Suną chmury z ołowiu i henny
Jak łodzie, obciążone skarbami po burty...

Nie wiem, kiedy nadejdiesz i kiedy się staniesz
Chwilo groźna jak anioł, co bramy roztrzaskasz?
I jakie będzie moje ze światem witanie.
Jakie niebo nachyli się ku mnie, jak łaska?

Nie wiem... czekam tak długo... Dzień mija — noc za nim.
Słowami się nie modłę — westchnienia się we mnie
Wznoszą i opadają, jakbym westchnieniam
Boga chciała dosięgnąć — nie wiem -- czy daremnie?

Jest jesień. Myślę o niej, jak głodny o chlebie —
Czasem aż o niej wątpię... Jestże za tą bramą
Jakiś świat w jakimś cichym zatopiony niebie?
Czasem wątpię... Dzień mija... Jutro — znów to samo...

Pińczów, więzienie 1941

TRZY WIERSZE DLA TOMUSIA

I

Zamknij, synku, oczęta. Dziś zimno jest w celi.
Więc nie płacz, że masz rączki schowane pod becik —
Już wszyscy aniolkowie na chmurkach posnęli
I dawno w ciepłych domach śpią już grzeczne dzieci ...

Wyśpiewałam Ci wszystkie znajome piosenki,
Najdawniej pamiętane kołysanki moje
I skończyłam już bajkę, w której, mój maleńki,
Znowu jesteśmy razem — tatuś i my dwoje ...

A Ty wciąż nie chcesz zasnąć i twoje oczęta
W cieplej, różowej buźce szafirowo pioną.
Czyżbyś, synku coś wiedział i o czymś pamiętał.
Nie lękaj się ... Nie wydrze cię nikt mym ramionom ...

II

Twoje różowe rączki, niby dwa powoje
Oplotły serce moje, syneczku daleki —
Co noc biorę w ramiona ciepłe ciałko twoje
I wargami ci do snu zatulam powieki.

Taki jesteś maleńki — a tak bardzo bolisz!
Taki jesteś kochany — a od męki bledną,
Gdy myślę, jak w uśmiechu rozchyłasz powoli
Twe najmilsze usteczka, szczerze i bezwiedne.

Mówią mi, że już słowo „mama” powiedziałeś
I od tej pory słyszę, dniem i nocą słyszę
Sercem moim matczynym, sercem mym struchlałym
Te dwie głoski, co próżno wołają skroś ciszę.

Synku mój — takie puste są moje ramiona
I takie głodne ciebie ... i tak brak mi siły —
Może płaczesz w tej chwili? Wstaję przerażona
I słyszę, jak mnie wołasz z oddali, mój miły ...

A za mną najokrutniej bramy się zawarły
I próżno sercem moim jak młotem w nie biję —
Wracają do swych dzieci nawet te co zmarły
A ja wrócić nie mogę, choć żyję... choć żyję!

III

Próżno staram się zgadnąć, syneczku sierocy,
Skąd się bierze w twej buzi ten blask i ten uśmiech,
A jeśli to przy tobie O n a jest tej nocy!
I czeka nachylona, aż ścichniesz i uśniesz?

Sledzę twoje spojrzenia, staram się tłumaczyć
Twe najmilsze gwarzenie — słówka niemowlęce —
Małeńki — a jeżeli to wszystko ma znaczyć,
Że gładzą cię po buzi Jej troskliwe ręce?

Gdybyś mógł mi powiedzieć! O jakże nieśmiało,
Z jaką czcią, z jaką trwogą biorę cię w ramiona —
I nie wiem — pod palcami twoje czuję ciało,
Czy Ją — jak się mym rękami wyrywa, spłoszona?...

Pińczów, więzienie 1941—1942

JEST WE MNIE...

Jest we mnie dzikość zwierząt, uwieczonych w sidłach,
Ich szaleństwo, spazm trwogi, poploch, szamotanie —
Wiem jak to jest z ptakami, gdy ślepe ich skrzydła
Tłuką się beznadziejnie po bezdusznej ścianie.

I wiem co mają w oczach sarny, gdy wśród sosen
Śmierć zastąpi im drogę straszliwym upiorem.
I czasem krzyczeć pragnę przeraźliwym głosem
Zajęcy, mordowanych przez zziąjaną sforę.

Człowiecze serce moje niewiele wie więcej,
Oprócz tego, że cierpi, tego, że się boi —
Jakże mało się różni od sarn i zajęcy
Moich braci strwożonych i sióstr biednych moich ...

Pińczów, więzienie, 1941

NAJBARDZIEJ ...

Najbardziej jest mi szkoda nie lat mych młodzieńczych,
Nie matki, ani ciebie — nie świata — nie wiosen —
Lecz pieśni, która we mnie niecierpliwie dźwięczy
I czeka, aż ją w górę, jak żagiew podniosę.

I najciężej mi będzie umrzeć z myślą ową,
Ze ból, co ciałem moim śmiertelnie zatarga,
Zabije razem ze mną utajone słowo,
Zanim mi, niby płomień, zakwitnie na wargach. —

Pińczów, luty 1942

* * *

Tak mi bardzo żal ciebie, że już cię zerwano
Malutki pączku róży, ściśnięty jak piąstka,
Zanim słońce wiosenne w twych drobnych gałązkach
Zbudziło falę życia — soczystą, wezbraną.

I że już nie zakwitniesz i nie wiesz co znaczy
Kwitnienia czas w pogodę i szczęścia dojrzałość —
Uśpiona twa duszyczka, uśpione twe ciało
Nie wiedziało, że w życiu może być inaczej.

Że taki bezmiar nieba mieć można nad sobą
I że tyle dzień jeden szczęścia umie zużyć —
Nadchodzi czas kwitnienia — mały pączku róży,
Ale cóż będzie z nami? I ze mną — i z tobą?

Pińczów, więzienie 1942

TĘSKNIĘ DO CIEBIE — LESIE...

Tęsknię do ciebie lesie, który stoisz zdala
I w wieczornym powietrzu wieczornie oddychasz —
Pragnę tak się dopalać, jak ty się dopalasz,
I tak w słońcu nacichać, jak i ty nacichasz.

Pragnę w mokrych paprociach zanurzyć się z głową,
Zlać się barwą z drzew liśćmi, jak éma lub biedronka
I zasnąć, zasnąć w cieniu cicho, kolorowo,
Czując spokój krążący w żyłach, jak w korzonkach.

Lecz jesteś tak daleko, a ja na pustyni,
Zgubiwszy wszelkie szlaki, błąkam się w tej bieli —
Boże! Cóż mi zrobił? Cóż mi uczynił!
Jeżeli możesz — odwróć ode mnie ten kielich ...

DLA KRYSI

Będę w sukni jak niebo niebieskiej,
A ty w sukni jak niebo różowej —
Niskie słońce nam twarze rozświetli
I jak ręka nam spocznie na głowie.
Wśród ogrodu, gdzie płoną mieczyki
I gdzie szumią jesiony surowe
Przystaniemy — ja w sukni niebieskiej,
A ty w sukni jak niebo różowej.

Przez łąy widzę to: cisza nadpłynie
Świerki oddech wstrzymają przy bramie,
W domu miłym zapalą się szyby,
Gdy się zachód w nich tęczą załame,
Siedmiobarwnie, soczyście i cicho,
Wieczór łęgnie na trawie, jak owoc —
Wietrzyk suknie nam muśnie wargami —
Mnie niebieską — a tobie różową ...

Przez łąy widzę to — zamknij powieki,
Niech się także przed tobą wyloni
Dom spokojny, błyszczący szybami,
W drzew zieleń ukryty jak w dłoni —
Może także zobaczysz ten wieczór,
Słońca senną, chylącą się głowę,
A na ścieżce nas w sukniach z muślinu:
Mnie w niebieskiej — a ciebie w różowej. —

Pińczów, więzienie 1942

PRZYGOTUJ DLA MNIE SUKNIĘ...

Przygotuj dla mnie suknię — powrócę niebawem —
Odeszłam, ale wrócę ... dziś — lub jutro może,
Niech wszystko z siebie zdejmę i to tylko włożę,
Co mi w progu twe ręce podadzą łaskawe —

Niech wszystko z siebie strząsnę — odrzucę najdalej,
To ponad siły ciężkie — to brudne — to gorzkie —
A ty podasz mi suknię ... Pachnieć będzie groszkiem
Jak woda ciało moje obmyją jej fale.

Suknia będzie niebieska, jak kwiaty nad strugą,
Otoczy mnie jak obłok, lekko i powiewnie —
Przygotuj ją, kochanie ... Ja czuję tak pewnie,
Że — powrócę do ciebie ... Że to już niedługo ...

Ravensbrück, 1942

KWARANTANNA

Tutaj niebo jest obce — jakże mam się modlić?
Jak mam wołać do Boga, jakże Go poruszyć?
Ręce moje przebodli i nogi przebodli.
Odebrali mi ciało — wyzuli mnie z duszy.

Tutaj niebo jest obce i zimne ogromnie,
Żaden obłok mym skroniom swych rąk nie przychyła.
Jakże trudno pożegnać, jak trudno zapomnieć
Tamtych chmur purpurowych, niebieskich i lila.

Jakże trudno zapomnieć, jak trudno się zgodzić
Z przestrzenią, co narasta, co z dniem każdym wzbiera,
Z niebem, co zimne wschodzi i zimne zachodzi,
I pod którym tak strasznie byłoby umierać ...

Ravensbrück, kwiecień 1942

ŻAL MI MOJEGO CIAŁA ...

Żal mi mego ciała, które w nędzy swojej,
Więdnie i schnie, jak badyl rosnący przy płocie,
Tak mi go bardzo szkoda i tak się go boję,
Że mi może zniemacka przeszkodzić w powrocie.
Że może nie udźwignie, że może nie umie,
Że może nie podoła, może nie dobiegnie,
A wówczas bez litości zdeptają je w tłumie,
Jak żołnierza na polu, kiedy ranny legnie.
Wiem, że nikt mnie nie wesprze, bo i cóż tu znaczy
Czyjeś obce, nieznanne, sąsiednie istnienie?
Czyjeś oczy, co kogoś chcą znowu zobaczyć?
Czyjeś ręce, co kogoś chcą opleść ramieniem?
I czyjeś słowa, komuś potrzebne nad miarę?
I czyjeś serce, komuś najbliższe na świecie?
Lękam się mego ciała, że się pod ciężarem
Zalamię i mnie sobą do ziemi przygniecie ...

Ravensbrück, 1942

TA CHWILA JUŻ NADCHODZI...

Ta chwila już nadchodzi, ale w lampie mojej
Oliwy brak. Mdły płomyk drży we mnie i mdleje.
Drzwi już się otwierają, za którymi stoję,
Lecz ja ich nie przekroczę, mnie ciemność zaleje ...
Czekałam całe wieki, teraz dzień nadchodzi —
Już tylko jedna chwila, a światłość się stanie,
Lecz ja jej nie zobaczę, zatoną w powodzi,
Jak gwiazda, gdy ją spali długie wędrowanie.
Ciemność nielitościwa napiera zuchwale
Na płomyk mój gasnący, płomyk chybotliwy ...
Ta chwila już nadchodzi w jasności i chwale —
Lecz ja jej nie doczekam ... Braknie mi oliwy ...

Ravensbrück, 1942

NOCĄ UCIEKNĘ...

Nocą ucieknę potajemnie
Jak cień, jak mara bezcielesna,
Gwiazdy nade mną, gwiazdy we mnie
Oświetlą drogę, znaną we snach.

Gwiazdy nade mną, wicher w dole
Gałęzie drzew do ziemi przygnie —
Jak cień, jak mara przemknę polem,
Nikt mnie nie dojrzy, nie doścignie!

Ach pole, pole — wolna przestrzeń,
Obszar otwarty po widnokrąg,
A potem las rozwiany w wietrze,
Liście zielone, liście mokre,

I woda — jezior tafla ciemna,
W gąszczu szuwarów żab rozhovor,
Pode mną głębia wód tajemna
I głębia gwiazd nad moją głową.

Przebrną, przebiegnę las i wodę
Sercem mym, drżącym od radości —
W burzliwą, wietrzną niepogodę,
Zmylę ślad każdy — każdy pościg.

I już — szeroki świat przede mną!
I już — otwarta moja droga —
Nocą ucieknę potajemnie —
Och nocy — wszystkie światła pogaś!

Ravensbrück, 1942

KASZTANY KWITNĄ...

Kasztany kwitną ... Nadaremnie
W zielonej mgłę i w złotym pyłe
Przymrużam oczy me na chwilę
I wiem — coś z Ciebie żyje we mnie —

Coś, jakby Twoje głodne oczy
Łzami mi zasły od tęsknoty
I Twoich palców chciwy dotyk,
Jak gdyby pragnął je otoczyć.

Jakby je przygiąć chciał ku ustom
Te białe stożki na gałęzi,
Lecz oto gorycz twej uwięzi
I twojej drogi ciemność, pustość.

I twoje tak dalekie ręce,
I twoja miłość tak spętana —
Śnię dzisiaj z tobą o kasztanach,
Lecz to sen tylko i nic więcej...

Ravensbrück, 1942

* * *

Moi drodzy umarli — moi drodzy żywi,
W tęsknotach i snach wspólnym nawiedzają tłumem
Serce, które chce próżno rozdzielić rozumem
Tych, co jeszcze istnieją, od tych co szczęśliwi!
Jedni gdzieś w oddaleniu walczą o istnienie
I może tęsknią do mnie — myślą o mnie teraz,
Drudzy — jakby to mało było raz umierać —
Podwójnym są odemnie odgrodzeni cieniem.
Żywi moi i zmarli — straceni tak samo,
Tak samo niedostępni, mgliści, bezcieleśni —
Któż wie, do których wrócę? Których ujrę wcześniej?
Któż wie, które mnie niebo otoczy za bramą?

Ravensbrück, 1943

CZTEREM SIOSTROM

*Cabanównom i Poborcównom
ze Spały rozstrzelanym w październiku 1942 r.*

Wieczór już się różowi, nasz wieczór dziewiczy.
Siostry, ręce podajcie i spójrzcie jak cudnie,
Ale płakać nie wolno, bo Pan Bóg łązy liczy
I żałować nie wolno, bo z żalem jest trudniej.

W taki dzień trzeba było ubrać nam się godnie
W suknie długie do ziemi — biały strój godowy,
I warkocze rozpuścić na plecach swobodnie,
I do ręki wziąć bukiet kwiatów liliowych.

A my tak bardzo szare ... Siostry, dajcie dłonie!
Nas stroić będzie słońce, gdy nisko się zsunie,
I głowy nasze w złotej zabłysną koronie,
I suknie nasze w złotej przemienią się łunie.

A wiatr, co oddech wstrzyma wśród trawy i liści,
(Jakie liście już złote ... Wnet umrą i one.)
Powstanie i zawieje w poszumie i świcie,
I do piersi nam przypnie po róży czerwonej.

Ravensbrück, 1942

POCIĄGI

Pociągi jadą na wschód — pociągi jadą na zachód —
Codzienna miara godzin,
Na rozpalonym piachu
Słońce krwawo zachodzi.

Słońce w kolczastych zasięgach
Krwawiącą gaśnie smugą —
Jakże nam strasznie czekać!
Jakże nam czekać długo!

Oto Niemcy: meklemburskie wrzosa,
Błękit nieba wysoki,
A w bok od czarnej szosy —
Baraki, baraki, bloki.

Czarny żużel i szalwie za bramą,
Bezustanne migotanie łopat.
Wczoraj, dzisiaj, jutro — znów to samo,
Kwitły lipy — teraz klon już opadł.

Pociągi jadą na wschód i z powrotem,
Wieczorem wracamy do bloków.
Oto Niemcy ... A czy wiesz już o tym,
Że to chyba jeszcze nie w tym roku.

Ravensbrück, 1943

DO OJCA

Wracam do Ciebie myślą, Ojczy,
Do owych dalekich chwil,
Do owych szczęśliwych lat,
Kiedyśmy razem szli
Przez tajemniczy świat.

Drzewa mówiły do nas,
W dziuplach mieszkały duszki,
Dreptały obok Ciebie
Maleńkie nóżki.

Czego było się bać.
Czego było się lękać
Jakże było bezpiecznie
Na Twoich rękach.

Dziś Ty, jeżeli żyjesz
I ja — w szarym ubiorze,
Czasem się może mijamy,
Nie wiedząc o tym może.

Wszyscy są tacy szarzy,
Wszyscy są tacy sami,
Lecz jeden spojrział na mnie
Twymi oczami.

Jeden wyciągnął rękę
Twoim znajomym gestem,
Może to Ty — jeśli żyjesz,
Jeżeli jesteś ...

Ale mówi mi serca ucisk:
„Nie wierzę, że Ty żyjesz,
„Nie wierzę, że Ty wrócisz”.

Gdzieś się to kiedyś stało
W chwilę dla mnie nieznaną,
Śniesz mi się teraz nocą
Z krwawiącą raną.

Jakże mi znany Twój strach,
Jakże mi znana Twa boleść,
Ten mały krwawy punkcik
Na Twoim czole.

Wszystko to wiem na pamięć,
Znam całą Twoją mękę —
Gdybym Ci mogła wtedy
Uścisnąć rękę ...

Gdyby mi wolno było .
Twemu biednemu ciału
Wykopać w piasku grób
Pod jakąś brzozą białą.

Pod jakąś brzozą cichą,
Zdala od wszystkich ścieżyn
I wiedzieć, że Ty tam śpisz,
Że Ty tam leżysz —

Salwę stokrotnym echem
Powtórzył las zielony,
Nikt nie usłyszał głosu
Płaczącej Antygony.

Pocóż mi dłużej kłamać?
Pocóż się dłużej ludzić?
I cóż nas więcej czeka
Od takich ludzi?

I już Cię oto nie ma.
Odszedłeś między cienie —
Cóż stąd, że któryś z nich
Ma Twe spojrzenie?

Jakże dalekie te dni,
Jakże odległe te lata,
Kiedyśmy razem szli
Na powitanie świata,

Gdy las przemawiał do nas,
Gdy las się do nas śmiał —
Dziś w takim samym lesie
Rozległ się strzał.

I nie wiem, gdzie Cię szukać,
W jakiej nieznannej stronie —
Nie dano pogrześć ciała
Płaczącej Antygonie.

Ravensbrück, 1943

J A S T R Z A B

Wandzie Szczawińskiej

Na rozjaśnionym niebie,
Wśród ciszy zamysłonej,
Jastrząb nad nami krąży,
Skrzydła i dziób i szpony.

Rozpogodzony błękit,
Bezchmurny, jasny dzień,
Przekreśla i zamaça
Skrzydeł napiętych cień.

— Powiedz mi, czemu bledniesz?
Myśl jaką masz na czole?
Czemu mówimy szeptem,
Czyżby to moja kolej?

— Powiedz mi, czemu bledniesz?
Czemu ci ręka drży?
One się przecież śmiały
Kiedy za bramę szły ...

— Powiedz mi, o czym myślisz?
W jaką się przepaść grążysz?
Ten ptak gdzieś tu kołuje,
Ten ptak gdzieś tutaj krąży.

Twarz twoją nieruchomą
Cień czarnych skrzydeł ćmi,
Dziś one — a kto jutro —
Ja może? ... Może ty? ...

Ravensbrück, 1942

WIOSNA

Popatrz: życie wstaje!
Soczyste — pękiem wystrzeli!
Wśród drzew pachnących majem,
Słońce się rozweseli.

Słońce się roześmieje,
Zapachnie ziemi wilgoć,
Z gałęzi wiatr powieje
Rozświergotaną wilgą.

Popatrz: życie rośnie,
Jak świeży pęd zielony —
Szeroko i donośnie
Na niebie ptaki, dzwony,

Chmury — obłoków kądziel
I szafir, czar — sny moje ...
Na niebie i na lądzie
Jest wiosna ...

Tak się boję!

Neu - Rohlau, 1944

CÓRECZCE ZROBIĘ SERWIS...

Córeczce zrobię serwis,
Myślę, że się uda;
Naodlewam dzbanuszków,
Talerzy nakręcę,
Wymaluję go w cuda,
W słońca, w gwiazdy, w ptaki —
Jakże moja córeczka klaskać będzie w ręce! ...

Lecz jeśli mała rączka bezwiednym odruchem
Potrąci coś i serwis się kruchy roztrzaska,
Nie płacz, małeńka!
Życie w nas — takie jest kruche!
Kruwszy od tych dzbanuszków
I od gwiazd z obrazka —
Czy wiesz — serce mam pełne krwawiących
[okruszków ...

Neu - Rohlau, 1944

M A J

I cóż nas czeka w ten dzień!
Dzień się różowo zaczyna,
Z uduchowionych obłoków
Różowo się rozpościera ...
Mgłą oddycha dolina ...

W czerwonym domku na stoku
Ktoś okna pootwierał:
Oczy otworzył szeroko
Wprost na niebo i na słońce
Zbłąkane jeszcze w lesie
Wprost na młodziutkie brzozy,
Zieloną tchnące wiosną ...

Na łąkach mleczce rosą ...
Daleko kwitną jabłonie ...
Czujesz ten wiatr?
Lecz cóż nas czeka w ten dzień?

Za nami leży świat,
Niebieski i olbrzymi,
Przed nami czarny cień:
Fabryka dymi ...

Neu - Rohlau, 1944

NOCĄ MNIE STRZEGĄ KSIĘŻYCE

Nocą mnie strzegą księżyce,
Bezsenni statelici,
Jak nieruchome pająki
Motają mnie w swe nici —

Sledzą mnie bezustannie
Wspinają się do okien,
Dręcą mnie złymi snami,
Pająki złotookie.

Tam niebo rozbłyskane,
Gwiazdami drzew dotyka,
Z lasu się niesie fala,
Śpiewanie i muzyka.

Wiatr ciemną ścieżką idzie,
Drzemiące chyli cienie,
Woła mnie po imieniu,
Dalekim pozdrowieniem.

Lecz ja splątana w sieci,
Strzeżona stu oczyma,
Jakże mnie strasznie widzi,
Bezsenny, zły Aryman!

Ncu - Rohlau, 1944

CHWILE OSTATNIE

1. *Chwila pożegnania*

Nie bierzcie mnie za ręce, nie patrzcie mi w oczy,
Nie szukajcie pociechy, nie kaźcie mi wierzyć —
Cień padł na mnie straszliwy, zły krąg mnie otoczył
Sama będę musiała to przeżyć.

Ja sama — nie pomogą mi słowa niczyje —
Sama wezmę na barki to straszne czekanie
I nim chwila nadejdzie — ta która zabije,
Sama wyjdę jej na spotkanie ...

Żegnajcie i odejdźcie ... zostawcie mnie samą ...
Nie — ja płakać nie będę, choć łzy w oczach czuję —
Już czeka, już mnie wzywa otworzoną bramą
Ogrójec ...

2. *Chwila zamętu*

Jak trudno to zrozumieć ... Więc to ma być koniec!
Opadły mi myśli i ręce ...
Stoję i czuję serce, jak rwie się i płonie
Obląkane, szalone, zwierzęce.

Jakiś szum mnie zagarnia — myśli giną w szumie,
Jakiś prąd mnie wbrew woli zabiera —
Jakto — więc to już koniec? Ja umrzeć nie umiem!
Ja nie umiem, ja nie chcę umierać!

Nie rozumiem niczego, nie mogę, nie mogę!
Myśli moje się gubią w zamęcie —
Stoję i słyszę serce, jak bije na trwogę
Niby gong na tonącym okręcie.

3. *Chwila trwogi*

Nie, to się stać nie może,
Ach uciec, uciec, uciec —
Po wyślizganym murze
I po kolczastym drucie!

Nie to się stać nie może,
Ach ukryć się, ach schować!
Wygrzebać w ziemi jamę,
W szparę się skryć, jak owad —

Rozstąpcie mi się ściany!
Otwórzcie się, zawiasy —
Niech mnie zaszumią wody!
Niech mnie zakryją lasy!

Nie wiem, gdzie schować głowę,
Nie wiem, gdzie ukryć ręce,
Kaleczę się o głązy
W mej nierozumnej męce.

Tłukę się w ciasnej celi
Jak ranny ptak skrzydlaty —
Rozstąpcie mi się mury!
Otwórzcie mi się kraty!

4. *Chwila buntu*

I jakże to możliwe, jakże to stać się może?
I jakże możesz na to pozwolić, Wielki Boże?

Przez kraty patrzy na mnie niebo, jak oczy Twoje —
Więc możesz patrzeć na to, jak drzę i jak się boję?

Zimne są oczy Twoje i niebo takie blade —
Chmury powoli suną — lecz grom nie padnie żaden.

I jakże Ty dopuścisz — i jakże Ty pozwolisz!
Jeśli to Ty — o Boże — jak strasznie mnie zabolisz!

Jeśli to Ty — o Boże — odwracam serce moje —
Nie chcę już Twego nieba — nie pragnę łaski Twojej —

Jeśli to wszystko widzisz, a nic mi nie pomożesz —
O jakże jesteś straszny Ty, który wszystko możesz!

5. *Chwila zmęczenia*

Zmęczona jestem bardzo — nie będę już wołać —
Nikt głosu nie usłyszy — umieram bezgłosa —
Mury się nie rozstąpią, sterczące dokoła
Bóg — nie słyszy w wysokich niebiosach —

Zmęczona jestem bardzo i chłód mnie przejmuje
Czy ziemia też jest zimna, gdy na nią się pada?
I jakże to jest z sercem — czy nie wie, nie czuje
Gdy mu cios nieomylny się zada?

I oczy, czy coś widzą? Świat inny — czy żaden
Gdy im niebo zakrywa bezwładne powieki?
I usta — czy coś szepcą, bolesne i blade,
W skurczu śmierci zastygłe na wieki?

Patrzę na ręce moje, na palce ściśnięte,
Twarzy mojej dotykam strwożonej, struchlalej —
Zmęczona jestem bardzo i sercem ścierpniętym
Żegnam się z moim ciałem.

6. *Chwila żalu*

I tylko żal mym rękóm,
I tylko żal mym oczóm —
Więc już cię nie zobaczę?
Więc już cię nie otoczę?

Tak bardzo do mnie tęsknisz,
Tak bardzo na mnie czekasz —
Czy wiesz, że ja umieram?
Czy czujesz to z daleka?

Tak bardzo żal mym oczom,
Tak bardzo żal mym dłoniom —
Gdyby choć tamte drzewa
Szumiały moim skroniom.

Gdyby choć tamto niebo,
Jesienne niebo blade
Patrzyło w przerażeniu
Na ból mój i upadek.

Gdyby choć tamta ziemia,
Zagony ukochane,
Przyjęła i objęła
Ciało rozkrzyżowane ...

7. *Chwila tęsknoty*

A teraz tam jest jesień ... Nie dla mnie już się płoni —
Nie dla mnie i beze mnie tam gaśnie uroczyście ...
Wystarczy zamknąć oczy, by ujrzeć jak na dłoni
Opadające gwiazdy ... opadające liście ...

Wystarczy zamknąć oczy, a już tak bardzo bliska
Ta jesień kolorowa ... ta jesień niewidziana ...
Te maki zapóźnione na szarozłoty rżyskach
I brzoźki, jak pochodnie płonące na polanach.

I dom wśród tej jesieni drzemiący ze spokojem,
Tylekroć śniony nocą ... dom, gdzie nie wrócę więcej —
Ścieżki, po których nigdy nie przejdą stopy moje,
I kwiaty, których nigdy nie zerwą moje ręce ...

8. *Chwila modlitwy*

O Boże, teraz dopiero, gdy myślą wróciłam w te strony
Dopiero tu Cię znalazłam ... Jakże mi lekko teraz ...
Jakże mi jesteś bliski, Boże odnaleziony,
Który wiesz, jak się cierpi i wiesz, jak się umiera —

Tu Cię dopiero widzę — wyszedłeś mi na drogę —
Tu w Tobie szumią lasy... tu w Tobie drzemią chaty —
Taka byłam bezradna, a teraz wszystko mogę!
Wyszedłeś mi na drogę... Przyjęłam Cię, jak wiatyk.

I teraz oto klęczę i gubię się w zachwycie,
Niech będzie Twoja wola — Ty wiesz, co jest najlepsze —
Ty, który dajesz życie — i teraz dasz mi życie —
Ramię mnie Twe otoczy — ramię mnie Twoje wesprze ...

9. *Chwila zwycięstwa*

Wesprze mnie Twoje ramię i wesprze mnie myśl o Niej,
O Tej, co nie zginęła, gdy ja tu dla niej ginę —
Dajcie mi krzyż na piersi i dajcie sztandar w dłonie,
Niech idąc go podniosę! Niech idąc go rozwinę!

Jakże potężna jestem — olbrzymi, jasny pomnik!
W ramionach miłość niosę — do nieba sięgam głową,
Zobaczcie pokolenia, zobaczcie mnie, potomni,
Jak idę na śmierć moją, biało-amarantową.

Oto jest moje serce — któż więcej umiłuje?
Ja mogę tylko umrzeć — a teraz wam — do czynu!
Oto spokojna czekam, aż śmierć mnie ucałuje
Ale nie Ty ...
Powiędły gałązki rozmarynu ...

Ravensbrück, 1942—1943

* * *
Próżno mówię sercu — uśnij, ucisz,
Mały dzwonku, trzęsący się w trwodze;
Przecież ktoś z nas do domu powróci,
Po tej długiej, bezlitosnej drodze.

Przecież ktoś z nas się jakoś ocali,
Przecież ktoś z nas do domu powróci,
Wszystkie światła w pokojach zapali
I świątecznie do stołu nakryje ...

Dom wśród liści wędnących jesiennie,
Pośród liści wędnących najzłociej
Nowym życiem rozebrzmi promiennie
I zapomni o Twojej tęsknocie.

I zarośnie chwastami Twa ścieżka,
Zardzewieją zawiasy przy furtce,
Ale dom nasz ktoś znowu zamieszka
I przed domem zasadzi nasturcje ...

Przyjdą wiosny, jesienie i lata,
Życia wieczny, niezmienny kołowrót.
Cóż, że ktoś tam nie wróci ze świata,
Śnieg zasypie ten jego niepowrót ...

Małe serce, nietrwale, jak owad,
Z tych, co giną, nim oprzęd rozsnują,
A po Tobie powstanie od nowa
Bujne życie rodząc i tratując.

Ravensbrück